

הסדרת והטמעת השימוש בבינה מלאכותית באקדמיה בישראל

רקע

שימוש בבינה מלאכותית הפך לאחרונה לחלק מהשגרה האקדמית. סטודנטים עושים שימוש בכלים אלו לצורך סיכום מקורות, שיפור כתיבה, וארגון המטלות; ואילו חלק מהמרצים משתמשים בהם לתכנון הוראה, בניית מטלות, ומתן משוב ראשוני. המגמה הבינלאומית המסתמנת היא הימנעות מאיסור גורף על שימוש ב-AI, ומעבר למדיניות של שימוש מוסדר ומפוקח. באירופה קיימת שכבה רגולטורית ואתית רחבה יותר, בין היתר דרך ה-AI Act¹ והנחיות הנציבות האירופית,² לצד מסגרות מדיניות לאומיות כמו זו שפורסמה באירלנד.³ בארה"ב, לעומת זאת, אין רגולציה פדרלית אחידה לשימוש בבינה מלאכותית בהשכלה הגבוהה, ולכן המדיניות נקבעת בעיקר ברמת המוסדות, הפקולטות והקורסים. באירופה ובארה"ב עולה צורך בהכשרה, שקיפות, כללי גילוי שימוש, פיקוח אנושי והתאמת דרכי ההערכה לעידן שבו כלי AI זמינים לכלל הסטודנטים.

גם בישראל, סקר ה-AI של התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית ממחיש כי השימוש כבר הפך לנורמה רחבה: הסקר נערך בינואר 2026 בקרב למעלה מ-3,100 סטודנטים וסטודנטיות, המהווים מדגם מייצג של אוכלוסיית הסטודנטים בישראל. לפי הסקר, 87% מהמשיבים משתמשים בכלי AI בתדירות גבוהה - יומיומית או שבועית; 58% משתמשים בהם באופן יומיומי; ורק 2% אינם משתמשים בכלי AI כלל.⁴

¹ European Commission, [AI Act](#), July 2024.

² European Commission, [Guidelines on the ethical use of artificial intelligence and data in teaching and learning](#), September 2022.

³ HEA, [Generative AI in Higher Education Teaching & Learning](#), December 2025.

⁴ התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית, [סקר AI באקדמיה](#), ינואר 2026.

הבעיה המרכזית

בישראל, בדומה לשאר העולם, קיים חשש לפער בין היקף השימוש בפועל בכלי AI לבין היעדר האסדרה ורמת ההכשרה שמקבלים סטודנטים וסגל. לפי סקר ההתאחדות, כ- 60% מהסטודנטים דיווחו כי המוסד האקדמי שלהם לא סיפק הדרכה או כלים לשימוש נכון ב-AI. בהיעדר מדיניות ברורה, עלול להיווצר חוסר אחידות בין מוסדות; אי-בהירות בקרב סטודנטים לגבי גבולות השימוש הלגיטימיים; הסתמכות לא מבוקרת על כלי גילוי AI; פגיעה ביושרה אקדמית; העמקת פערים בין סטודנטים בעלי נגישות ואוריינות דיגיטלית שונה; וסיכויי פרטיות הנובעים מהזנת מידע אישי, עבודות, ציונים או נתוני למידה לכלים חיצוניים.

מנגד, קיים חשש כי המערכת האקדמית לא תשכיל לרתום את ההיבטים החיוביים של הטכנולוגיה לטובת שיפור ההוראה, ההערכה והלמידה, ותירתע מכל שימוש בכלים אלו. בנוסף, כישורי שימוש בבינה המלאכותית ("אוריינות AI") הינם מוצר מבוקש בשוק העבודה המודרני, ובמידה והאקדמיה לא תדע להקנותם לסטודנטים היא צפויה להישאר מאחור ולאבד מהרלוונטיות שלה.

המלצות

1. מומלץ לגבש **מסגרת מדיניות מערכתית לשימוש ב-AI בהשכלה הגבוהה**, בהובלת מל"ג/ות"ת בשיתוף המוסדות ונציגות סטודנטים. המסגרת לא צריכה לקבוע כלל אחיד לכל קורס, אלא להגדיר עקרונות מומלצים בנושאים כמו: יושרה אקדמית, שקיפות, אחריות, שמירת פרטיות, שוויון, פיקוח אנושי, אוריינות AI והתאמת הערכה. כך ניתן ליצור בסיס משותף למערכת כולה, תוך שמירה על גמישות מוסדית ודיסציפלינרית.

2. יש לפתח **הכשרות לסגל ולסטודנטים**. לשיטתנו על המוסדות להכשיר את חברי הסגל לשימוש יעיל בכלי בינה מלאכותית לטובת שיפור ההוראה, ההערכה והמחקר: בניית אמצעי הערכה מותאמים, שימוש פדגוגי בכלים, ניהול סוגיות של יושרה ופרטיות ועוד. לצד זאת, נדרש כי המוסדות יספקו לסטודנטים כלים לשימוש נכון וביקורתי בכלי AI: כיצד לבדוק מידע, לזהות טעויות והטיות, להבין מגבלות, לשמור על פרטיות ועוד.

3. יש לקבוע כללי גילוי שימוש בהירים ואחידים. בכל מוסד יש להגדיר מתי שימוש ב-AI מחייב הצהרה, כיצד יש להצהיר עליו, ומה נחשב שימוש מסייע לעומת שימוש פסול. ניתן לפתח טופס גילוי קצר שמצורף לעבודות, שבו הסטודנט יציין האם השתמש ב-AI, באיזה כלי, ולאילו מטרה, למשל - חיפוש רעיונות, סיכום מקורות, עריכת לשון, יצירת טיוטה, תרגול או ניתוח.

4. מומלץ לעודד מדיניות AI ברמת הקורס והסילבוס. רצוי שבסילבוסים יופיעו הנחיות המפרטות כיצד מותר להשתמש ב-AI בקורס, לאילו מטרות, האם נדרש גילוי נאות, ומה ייחשב להפרת יושרה אקדמית.

5. יש לגבש כללי פרטיות ואבטחת מידע. יש לספק לסטודנטים ולסגל שימוש בכלי AI דרך משתמש ארגוני המאפשר את אי-שמירת המידע ואת אי-הלמידה ממנו על ידי החברה שבבעלותה כלי הבינה המלאכותית. מומלץ לגבש רשימת כלים מאושרים לשימוש מוסדי, לאחר בדיקת תנאי פרטיות, אבטחת מידע, נגישות ועלויות.

6. מומלץ לקדם עיצוב מחדש של מטלות ודרכי הערכה. יש לעודד פיתוח מטלות ואמצעי הערכה שמדגישים תהליך למידה, חשיבה ביקורתית, רפלקציה, עבודה בשלבים, הצגת מקורות, הגנה בעל-פה והסבר אישי של תהליך העבודה. ניתן ואף רצוי לשלב AI באופן מבוקר במטלות, למשל באמצעות השוואה בין תשובת AI לבין מקורות אקדמיים, זיהוי טעויות ושיפור טיעונים.